

УДК 346.91

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2021.4.19>

Стригунов О. М.,

аспірант

ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова

Національної академії наук України»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ПІД ЧАС ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ АКЦІОНЕРІВ

Анотація. Цю наукову статтю присвячено проблемним питанням обсягу та реалізації права на захист корпоративних прав акціонерів – власників простих і привілейованих акцій, що виникають під час оскарження рішень загальних зборів членів акціонерних товариств. З'ясовано ступінь участі загальних зборів акціонерного товариства та його акціонерів в управлінні компанією, зокрема у прямому управлінні. Автором досліджено наявні в Україні способи захисту акціонерами своєї власності та законодавчий механізм захисту корпоративних прав власників акцій під час оскарження рішень загальних зборів акціонерних товариств, встановлено наявні в них недоліки і прорахунки, а також прогалини у правовому регулюванні зазначених питань.

Наведено нормативно-правові джерела, що регулюють механізм захисту прав акціонерів, а також судову практику із корпоративних спорів, зокрема законодавчо визначену перспективу розгляду судами скарг акціонерів на рішення загальних зборів товариства.

Досліджено дотримання Конституційних принципів непорушності права приватної власності, рівності всіх власників перед законом, права володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю, заборони протиправного позбавлення права власності, а також права будь-якими, не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань у нормативно-правових актах, які регулюють майнові відносини членів акціонерних товариств-власників акцій, а також у судовій практиці у справах зазначеної категорії.

Зазначено наявні невідповідності підстав для подання акціонером скарги на рішення загальних зборів підставам, наявним у суді, для задоволення такої скарги відповідним судовим рішенням.

Вивчено стан та якість врегулювання нормативно-правовими актами механізму захисту охоронюваних законом інтересів акціонера.

Акцентовано увагу на необхідності вдосконалення правового регулювання захисту корпоративних прав акціонерів. Розроблено та обгрунтовано внесення змін (запропоновано нову редакцію) до статті 50 Закону України «Про акціонерні товариства» з метою усунення недоліків нормативно-правового регулювання і розширення прав корпоративного власника (акціонера) на захист порушених прав та охоронюваних законом інтересів.

Ключові слова: акціонерне товариство, корпоративні права, акція, міноритарний акціонер, рішення загальних зборів товариства, порядок прийняття рішення загальних зборів товариства.

Struhynov O. M. Problem issues of protecting corporate rights when appealing decisions of general meetings of shareholders

This scientific article is devoted to problematic issues of the scope and implementation of the right to protection of corporate rights of shareholders – owners of ordinary and preferred shares, which arise during the appeal of the decisions of the general meeting of members of joint stock companies. The degree of participation of the general meeting of the company and its shareholders in the management of the company, including direct management. The author examines the existing ways in Ukraine to protect shareholders property and the legislative mechanism for protecting corporate rights of shareholders when appealing the decisions of the general meeting of joint stock companies, identified shortcomings, miscalculations and gaps in the legal regulation of these issues.

The normative and legal sources regulating the mechanism of protection of shareholders rights, as well as case law on corporate disputes are given, including the legally defined perspective of consideration by courts of shareholders complaints against decisions of the general meeting of the company.

The observance of the Constitutional Principles of Inviolability of the Right to Private Property, Equality of All Owners before the Law, the Right to Own, Use and Dispose of Their Property, Prohibition of Unlawful Deprivation

of Property, and the Right to Protect Their Rights and Freedoms from Violations and Unlawful Infringements in normative legal acts regulating property relations of members of joint-stock companies – owners of shares, and also in judicial practice in cases of the specified category.

The existing discrepancies between the grounds for the shareholders appeal against the decision of the general meeting and the grounds available to the court to satisfy such an appeal by the relevant court decision are indicated.

The state and quality of regulation of the mechanism of protection of the interests of the shareholder protected by law are studied by normative legal acts.

Emphasis is placed on the need to improve the legal regulation of protection of corporate rights of shareholders. Amendments to Article 50 of the Law of Ukraine “On Joint Stock Companies” have been developed and substantiated in order to eliminate shortcomings in legal regulation and expand the rights of corporate owners (shareholders) to protect violated rights and legally protected interests.

Key words: *joint-stock company, corporate rights, action, minority shareholder, decision of the general meeting of the company, the procedure for making a decision by the general meeting of the company.*

Вступ. Конституція гарантує рівність усіх власників перед законом, тому особливо важливо забезпечити дієві механізми неухильного виконання чинного законодавства про корпоративну власність і своєчасного поновлення (визнання) порушених майнових прав акціонерів. Загальні збори як орган управління товариством прямо впливають на можливість реалізації учасниками своїх корпоративних прав. Тому визнання недійсними рішень загальних зборів є поширеним способом захисту акціонерами своєї власності. Положення чинного законодавства мають певні недоліки та неузгодженості, через що, попри декларування широкого кола підстав для оскарження рішень загальних зборів, на практиці їхній перелік суттєво звужено. Це ускладнює захист приватної власності акціонерами, чий відповідні права порушено.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми захисту корпоративних прав вивчалися О. Хрімлі, А. Слівінською, В. Барбарою, О. Остапенко, Є. Корнеєвою, М. Галантич, А. Коструба, В. Грибановим, О. Бігняком, С. Артеменко, О. Вінник, Н. Глузь, О. Кібенко, І. Спасибо-Фатєєвою, О. Щербина та іншими дослідниками. Проте існують проблемні питання із захисту акціонерами своїх корпоративних прав, які виникають у них під час оскарження рішень загальних зборів, що потребує дослідження. Зокрема, О. Остапенко ще у 2005 році наполягав на необхідності проведення подальших досліджень і вироблення обґрунтованих пропозицій до Закону «Про акціонерні товариства», які б найбільшим чином відображали корпоративні інтереси як «великих», так і «малих» акціонерів [1, с. 135]. Однак донині питання про усунення протиріч у законодавстві та розширення обсягу прав

акціонера на оскарження залишаються не вирішеними.

Мета роботи – виявлення проблемних питань, які виникають під час реалізації законодавчого механізму захисту корпоративних прав акціонерами внаслідок оскарження рішень загальних зборів акціонерних товариств із урахуванням Конституційного принципу непорушності права приватної власності; обґрунтування внесення змін до Закону України «Про акціонерні товариства» з метою усунення допущених протиріч і розширення прав корпоративного власника.

Результати дослідження. Відповідно до положень статей 13, 41, 92 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавленим права власності. Право приватної власності є непорушним. Правовий режим власності визначається тільки законами України. Кожен має право будь-якими, незабороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [2].

Закріплений головним законом держави фундамент непорушності права приватної власності має добудовуватись засобами цивільного і господарського права – відповідними теоретичними розробками і належним єдиним застосуванням на практиці.

У частині 2 ст. 9 ЦК України, яка регулює питання застосування Цивільного кодексу України до врегулювання відносин у сфері господарювання, закріплено, що законом можуть

бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання. Таким законом, зокрема, є ГК України. Відповідно до положень ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання, а також право на захист свого інтересу, що не суперечить загальним засадам цивільного законодавства [3]. Частина 2 ст. 5 ГК України встановлює конституційні основи правового господарського порядку в Україні, до яких відносить забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності та господарювання. Частина 2 ст. 20 ГК України визначає, що кожний суб'єкт господарювання має право на захист своїх прав і законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються у різні способи [4].

Основними нормативними актами, якими регулюється інвестиційний ринок в Україні, є Закони України «Про інститути спільного інвестування», «Про акціонерні товариства» і «Про цінні папери та фондовий ринок». Однак у них відсутнє визначення понять «міноритарний власник», «міноритарний пакет акцій», «міноритарний акціонер». Фактично міноритарний власник – акціонер, який володіє невеликим пакетом акцій, що не дозволяє йому брати участь у прямому управлінні компанією. Власники великих пакетів (контрольних, значних) акцій часто не вважають за необхідне прислуховуватися до їхньої думки. Як зазначав В. Барбара [5, с. 209], це призводить до того, що корпоративним спорам належить одне із провідних місць у судовій практиці, адже вони стосуються діяльності господарських товариств як універсальної і найбільш оптимальної в аспекті стабільного майнового обороту організаційно-правової форми суб'єктів господарювання. Свідченням цього є прийняті вищими судовими інстанціями такі важливі для судової практики з корпоративних спорів документи, як:

– постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів»;

– рекомендації президії Вищого господарського суду України від 28 грудня 2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин»;

– узагальнення судової практики з корпоративних спорів від 1 серпня 2007 р. Верховного Суду України;

– постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин.

Відповідно до положень статті 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» акція – іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера) щодо акціонерного товариства разом із правом на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів і право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Прості акції надають їхнім власникам право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством, на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації та інші права, передбачені законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Прості акції надають їхнім власникам однакові права [6].

Згідно з положеннями статті 2 Закону України «Про акціонерні товариства» корпоративні права – сукупність майнових і немайнових прав акціонера-власника акцій товариства, які впливають із права власності на акції, що містять право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права і правомочності, передбачені законом чи статутними документами.

Статтями 25, 26 Закону передбачено права акціонерів-власників простих і привілейованих акцій. Наприклад, кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику-акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи права на:

- 1) участь в управлінні акціонерним товариством;
- 2) отримання дивідендів;

3) отримання у разі ліквідації товариства частини його майна або вартості частини майна товариства;

4) отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства.

Одна проста акція товариства надає акціонеру один голос для вирішення кожного питання на загальних зборах, окрім випадків проведення кумулятивного голосування.

Акціонери-власники простих акцій товариства можуть мати й інші права, передбачені актами законодавства і статутом акціонерного товариства.

Таким чином, за наявності однієї акції Закон дає право на участь в управлінні товариством, право на отримання інформації, право на голос для вирішення кожного питання на загальних зборах та інше [7].

Не можна не погодитись із твердженням О. Бігняка про те, що в акціонерному товаристві інтерес акціонера реалізується як прямо через здійснення акціонером належних йому прав, так і опосередковано – через діяльність його органів. Тому цілком природним є виникнення ситуації, в якій інтереси того чи іншого акціонера вступали б у конфлікт із інтересами не тільки інших акціонерів, але і корпорації загалом. Підтвердженням цього є приклади прийняття загальними зборами акціонерів рішень про невиплату дивідендів і направлення зекономлених коштів на розвиток корпорації, або про консолідацію акцій, або їхню конвертацію в акції іншої категорії. Звісно, що у контексті цієї проблеми одним із ключових є питання про співвідношення волі більшості акціонерів із інтересами меншості, зокрема питання про захист меншості від свавілля більшості. Дійсно, принцип рівних прав акціонерів (одна акція – один голос) не є гарантією рівних можливостей, оскільки останні залежать від величини пакетів акцій, які належать конкретним «акціонерам». Через це на перший план виходить проблема захисту інтересів акціонерів-власників невеликої кількості акцій [8, с. 254].

Відповідно до положень п. 2.2 постанови Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016, якщо учасник (засновник, акціонер, член) юридичної особи обґрунтовує позовні вимоги порушенням його корпоративних прав, то він має право подати відповідний

позов. Отже, визначальною умовою для наявності в учасника товариства права на оскарження рішення загальних зборів є доведення ним факту порушення його корпоративного права таким рішенням. Водночас правом на пред'явлення позову про визнання недійсним рішення загальних зборів акціонерного товариства володіє лише той учасник (акціонер), який був учасником (акціонером) на момент прийняття оскаржуваного рішення, оскільки така особа повинна була уже бути носієм відповідного корпоративного права [9, с. 103].

Згідно з вимогами ст.ст. 38, 47, 50 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонер може оскаржити до суду:

- рішення товариства про відмову у включенні його пропозицій до проекту порядку денного до суду, що не зупиняє проведення загальних зборів. Суд за результатами розгляду справи може постановити рішення про зобов'язання товариства провести загальні збори з питання, у залученні якого до проекту порядку денного було безпідставно відмовлено акціонеру;

- рішення наглядової ради про відмову у скликанні позачергових загальних зборів акціонерів;

- порушення його прав та охоронюваних законом інтересів, допущене рішенням загальних зборів товариства.

Є.М. Корнеєва стверджує, що поняття «захист корпоративних прав» охоплює випадки, коли виникають перешкоди у здійсненні зазначених прав або ж відбувається їхнє порушення [10, с. 113].

Відповідно до положень статті 50 Закону **акціонер, права та охоронювані законом інтереси якого порушені рішенням загальних зборів**, має право на його оскарження у разі, якщо рішення загальних зборів або порядок прийняття такого рішення **порушують вимоги цього Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства**. Суд має право з урахуванням усіх обставин справи залишити в силі оскаржуване рішення, якщо допущені порушення не **порушують законні права акціонера**, який оскаржує рішення.

Очевидно, що вимоги зазначеного **Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного**

товариства, що є підставою для скарги акціонера, значно ширші за перелік **законних прав власника акцій**, тобто підстав для оскарження рішення зборів значно більше, ніж підстав для задоволення скарги акціонера. Це свідчить про те, що більша частина таких скарг із самого початку не матиме перспективи та їхній розгляд призведе лише до зайвих процесуальних витрат на здійснення судочинства і перевантаження суддів.

Більше того, законодавець у пункті 2 частини 1 ст. 50 Закону України «Про акціонерні товариства» надав суду право вибору: залишати в силі чи скасовувати рішення загальних зборів у разі встановлення порушень Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства **в умовах відсутності порушення прав акціонера**, що не відповідає логіці і правовому змісту частини 1 ст. 50 цього Закону.

Порядок прийняття рішень членами органів товариства (тобто і загальними зборами) регламентований статтею 13 Закону України «Про акціонерні товариства» і визначається статутом товариства.

Через це частина 1 ст. 50 цього Закону знов привертає до себе увагу тим, що передбачене нею право акціонера на оскарження виникає лише в умовах, якщо **саме рішення загальних зборів** порушує його права та охоронювані законом інтереси, а якщо їх порушує **порядок прийняття такого рішення** – така підстава для оскарження у нього відсутня. Хоча на початку частини 1 ст. 50 Закону зазначено, що як **рішення загальних зборів**, так і **порядок прийняття такого рішення** можуть порушувати вимоги цього Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства.

Крім того, незрозумілими є міркування нормотворця, який, указавши як підставу для оскарження рішення загальних зборів **“порушення рішенням загальних зборів охоронюваних законом інтересів акціонера”**, під час підтвердження таких порушень у суді надав суду право **не скасовувати оскаржуване рішення**.

Крім того, не ясно, для чого законодавець навів у частині 1 ст. 50 Закону *«охоронювані законом інтереси акціонера»* як підставу для можливості оскарження акціонером рішення

зборів до суду? Оскільки навіть доведене порушення таких інтересів не зобов'язує суд скасовувати рішення загальних зборів.

Визначення законного (охоронюваного законом) інтересу надавав Конституційний Суд України 01.12.2004 у справі № 1-10/2004, згідно з якою поняття "охоронюваний законом інтерес" у логічно-смысловому зв'язку з поняттям "права" треба розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам.

Ознаки, притаманні законному інтересу, визначено в уже зазначеному рішенні Конституційного Суду України від 01.12.2004 у справі № 1-10/2004. Поняття "охоронюваний законом інтерес" означає правовий феномен, який:

- а) виходить за межі змісту суб'єктивного права;
- б) є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони;
- в) має на меті задоволення усвідомлених індивідуальних і колективних потреб.

О. Хрімлі зазначає, що термін «законний інтерес» є одним із найбільш уживаних у законодавстві. Водночас законодавець, використовуючи цей термін, у нормативних актах не роз'яснює його. Під час дослідження категорії «інтерес» в юридичній науці висувалися різні обґрунтування щодо суті категорії «законний інтерес» [11, с. 16]. Одні дослідники вважали, що «це інтереси, які не знайшли прямого закріплення в юридичних правах та обов'язках, але підлягають юридичному захисту, або вони розглядались як те, що вигідно суб'єкту, але в межах закону, або як вимога особи на правомірну поведінку» [12, с. 83]. «Природа законних інтересів багато в чому пояснюється тим, що нормативність прав значною мірою відображена у правах та обов'язках, не втілює вичерпним чином регулятивного потенціалу

прав і не повною мірою здатна пояснити його властивості як системи, що саморозвивається. Завжди є те, що лежить за межами нормованого правила поведінки, прав та обов'язків. Це і є законні інтереси» [13, с. 19]. Загалом слід погодитися, що інститут «законного інтересу» розкривається через те, що він дозволяє зібрати в собі всі ті правомірні інтереси особи, які з тих або інших причин не закріплені у вигляді суб'єктивних прав, але, безумовно, мають певне значення як для суспільства, так і для самої особи. Категорія «законний інтерес» є перехідною від стану загального (неюридичного) інтересу до інтересу, закріпленого у праві та забезпеченого з боку державної влади. Як підспосіб правового регулювання суспільних відносин законний інтерес не є випадковою, казуїстичною конструкцією, а необхідним і закономірним елементом механізму правового регулювання, що сприяє найповнішому юридичному опосередкуванню наявних інтересів [14, с. 11].

А. Дідук, Г. Юровська досліджували питання захисту охоронюваного законом інтересу щодо конфіденційної інформації (комерційної таємниці та ноу-хау) та підтримали думку науковців, які вважають інтерес моментом зовнішнім відносно суб'єктивного права та не залучають його до змісту права [15, с. 18].

Гарне визначення охоронюваного законом інтересу надано І. Венедіктовою, на думку якої він є певною мірою узагальнюючою категорією, з якою пов'язуються всі інтереси, що не суперечать чинному законодавству і які не відобразились у суб'єктивних правах, але мають значення для кожного конкретного суб'єкта правовідносин під час набуття певного матеріального або нематеріального блага. Охоронюваний законом інтерес у цивільному праві слід розуміти як усвідомлене суб'єктом права домагання отримати певне матеріальне (нематеріальне) благо або змінити правовий статус, що спонукає суб'єктів права вчиняти конкретні дії чи навпаки, утримуватися від них, перебувати у правовому полі та забезпечуватися підтримкою держави у реалізації. Він здійснюється у формі дозволу і відбивається у конкретних правовідносинах. Охоронюваний законом інтерес може бути як закріпленим у суб'єктивному праві, так і бути

не закріпленим у ньому. Проте відсутність трансформації у суб'єктивне право не означає відсутність охорони чи захисту наявного інтересу юридичними способами та засобами [16, с. 154].

Роль інтересу в побудові як цивільних правовідносин, так і об'єктивного права загалом яскраво описав Г. Мальцев: «В них свідомо чи несвідомо юристи бачать справжній первинний соціальний матеріал, який більшою мірою, ніж нормативні ідеї, принципи та високі цінності, придатний для побудови реальних правових відносин» [17, с. 147].

А. Коструба виходить ще далі та пропонує наділити осіб, які не є учасниками корпоративних правовідносин (не мають суб'єктивного цивільного права у структурі корпоративних правовідносин та одночасно володіють об'єктивним прагненням до захисту власного правового інтересу в такому правовідношенні) правовим захистом інтересів, який був би ідентичним засобом правового захисту наявного суб'єктивного цивільного права учасника корпоративних правовідносин як за характером правового навантаження, так і за формою його реалізації [18, с. 121].

Таким чином, захист охоронюваних законом інтересів акціонера є важливим складником міжгалузевого [19, с. 49] інституту захисту корпоративних прав, тому їх (інтересів) порушення мають бути підставою для скасування судом рішення загальних зборів.

Висновки.

Із метою забезпечення належного захисту права корпоративної власності ми вважаємо, що редакцію пунктів 1, 2 частини 1 ст. 50 Закону України «Про акціонерні товариства»:

«Стаття 50. Оскарження рішення загальних зборів

1. У разі, якщо рішення загальних зборів або порядок прийняття такого рішення порушують вимоги цього Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства, акціонер, права та охоронювані законом інтереси якого порушені таким рішенням, може оскаржити це рішення до суду протягом трьох місяців із дати його прийняття.

Суд має право з урахуванням усіх обставин справи залишити в силі оскаржуване

рішення, якщо допущені порушення не порушують законні права акціонера, який оскаржує рішення»

слід викласти в такій редакції:

“Стаття 50. Оскарження рішення загальних зборів

1. У разі, якщо рішення загальних зборів або порядок прийняття такого рішення порушують вимоги цього Закону, інших актів законодавства, статуту чи положення про загальні збори акціонерного товариства, а також права та охоронювані законом інтереси акціонера, такий акціонер може оскаржити це рішення, порядок прийняття такого рішення до суду протягом трьох місяців із дати його прийняття.

Суд зобов'язаний скасувати оскаржуване рішення, якщо порушення, допущені рішенням загальних зборів або порядком прийняття такого рішення, порушують передбачені статтями 25, 26 Закону України «Про акціонерні товариства» законні права та охоронювані законом інтереси акціонера, який оскаржує рішення».

Ми вважаємо, що зазначені зміни усунуть наявні протиріччя у тексті частини 1 ст. 50 Закону України «Про акціонерні товариства», забезпечать реальний захист охоронюваних законом інтересів власника, збільшать перелік підстав для оскарження, нададуть можливість оскаржувати порядок прийняття рішень загальних зборів, що загалом дозволить корпоративним власникам більш ефективно захищати гарантоване Конституцією право приватної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Остапенко О.О. Право акціонерів на оскарження рішень загальних зборів акціонерів до суду. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2 (13-14). С. 134-140. <http://univer.km.ua/visnyk/741.pdf> (Дата звернення 04.12.2020).
2. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (Дата звернення 04.12.2020).
3. Цивільний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Дата звернення 04.12.2020).
4. Господарський кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Дата звернення 04.12.2020).
5. Барбара В. Проблемні питання застосування законодавства, що регулює корпоративні правовідносини, в аспекті переходу права власності. Право власності: європейський досвід та українські реалії: Збірник доповідей і матеріалів Міжнародної конференції (м. Київ, 22–23 жовтня 2015 року). Київ: ВАІТЕ, 2015. 324 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/233276> (Дата звернення 04.12.2020).
6. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (Дата звернення 04.12.2020).
7. Закон України «Про акціонерні товариства» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (Дата звернення 04.12.2020).
8. Бігняк О.В. Цивільно-правовий захист корпоративних прав в Україні Дис. доктора юридичних наук спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.
9. Сливінська А.В. Проблеми визнання недійсними зборів господарських товариств. *Правова держава*. 2018. Т. 32. С. 101-108. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149519>
10. Корнеєва Є.М. Корпоративні права та їхній захист за законодавством України: окремі теоретичні та практичні аспекти. *Правовий захист корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу. Збірник наукових праць* за матеріалами XVII Міжнар. наук. конф. 27-28 вересня 2019 року (Івано-Франківськ, 2019). С. 111-116. <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjllr68nrrtAhWjxIsKNbYKDGUQfjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fzenodo.org%2Frecord%2F3466617%2Ffiles%2Fcorp2019nwcs6.pdf&usq=AOvVaw1OnI-89GU5teLZZ6uXs73S> (Дата звернення 04.12.2020).
11. Хрімлі О.Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект. НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 320 с.
12. Жимов А. И. Интересы и право в социалистическом обществе. Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. 134 с.
13. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва: Статут, 2000. 411 с.
14. Горшунов Д. Н. Нормы частного права и их реализация: автореф. дис.. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина. Казань, 2003. 23 с.

15. Дідук А., Юровська Г. «Охоронюваний законом інтерес» щодо конфіденційної інформації (комерційної таємниці та ноу-хау). Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 4. С. 15-20.

16. Венедіктова І.В. Категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України. Приватне право. 2013. № 1.

17. Мальцев Г. В. Социальные основания права. Москва, 2007. 800 с.

18. Коструба А.В. Субстандартні способи захисту корпоративних прав. *Правовий захист корпоративних прав за законодавством України та країн Європейського Союзу. Збірник наукових праць*. За матеріалами XVII Міжнар. наук. конф. 27-28 вересня 2019 року (Івано-Франківськ, 2019). С. 120-123. <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjllr68nrAhWjxIsKHbYKDGUQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fzenodo.org%2Frecord%2F3466617%2Ffiles%2Fcorp2019nwcs6.pdf&usq=AOvVaw1OnI-89GU5teLZZ6uXs73S> (Дата звернення 04.12.2020).

19. Галянтч М.К. Теоретичні засади захисту суб'єктивних корпоративних прав. *Правовий захист корпоративних прав за законодавством України і країн Європейського Союзу. Збірник наукових праць за матеріалами XVII Міжнар. наук. конф. 27-28 вересня 2019 року (Івано-Франківськ, 2019). С. 46-50. <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjllr68nrAhWjxIsKHbYKDGUQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fzenodo.org%2Frecord%2F3466617%2Ffiles%2Fcorp2019nwcs6.pdf&usq=AOvVaw1OnI-89GU5teLZZ6uXs73S> (Дата звернення 04.12.2020).*